

Az Általános Épülettervező Vállalat könyvtárának szakirodalmi tájékoztató munkája

Az Általános Épülettervező Vállalat műszaki könyvtárának állománya 11 000 kötet, a vállalati létszám kb. 600 fő. Közülük beiratkozott, valóságos olvasó 560. A könyvtárban ketten dolgoztak, amikor 1958-ban felmerült az az igény, hogy a könyvtár kezdjen hozzá a műszaki tájékoztatás problémájának megoldásához.

Mint mindenhol, nálunk is két irányú a műszaki tájékoztatás. Aktív és passzív, illetve szétsugárzó és visszakereső. A szétsugárzó tájékoztatást aránylag kevés munkával, egyszerűen oldjuk meg. Negyedévenként Tájékoztató címmel olyan stencilezett jegyzéket adunk ki, amely szakági bontásban közöl bibliográfiát az időszak alatt beszerzett új magyar és külföldi könyvekről, fordításokról és a Mérnök Továbbképző Intézet kiadványairól. A vállalat vezető gárdája minden szakág és dokumentumtípus összes beszerzéseit együtt kapja meg. Az igazgatóságnak és az irodavezetőknek tudniuk kell minden szakág beszerzett irodalmáról. A tervezői gárda szakágakra bontva kapja az őket értékelő irodalmat. Ezek a szakágak: vezetés-elmélet, építészet, gépészet, statika, mélyépítés, ügyvitel, művészet. A tapasztalat azt mutatja, hogy a mennyiségileg kevesebb, de munkájukhoz jobban kapcsolódó irodalmat figyelmesebben nézik át a dolgozók.

Ez a szakági bontás új kezdeményezés, de rövid idő alatt igen népszerűvé vált.

A másik forma a visszakereső tájékoztatás. Munkánk homlokterében ez áll.

Könyvtárunk 1966-ban az AÉTV Könyvtár Szakirodalmi Tájékoztatója címmel megjelentetett egy kiadványt, amely tulajdonképpen retrospektív, válogató szakbibliográfia volt. Elkészülte után megküldtük minden tervezővállalatnak, és az onnan kapott jelzések igazolták hasznosságát. Akár tervezőről, akár kutatóról van ugyanis szó, ők munkájuk kapcsán nem egy fordítást vagy egy könyvet keresnek, hanem mindent, ami munkájukat előbbre viszi. Ennek felismerése vezetett minket is arra, hogy témánként együtt csoportosítsuk az összes fontosabb dokumentumfajtaikat.

Annak, hogy a Tájékoztatót ebben a formában kiadhassuk, előfeltétele volt a külföldi, ún. „devizás” építészeti könyvek oldalankénti feltárása, valamint 40 szakfolyóirat 50, általunk kialakított építészeti témájának feldolgozása. Ez a munka még teljesen hagyományos technikai eszközökkel folyt.

Ma már a feltárás korszerűbben történik, mivel az igények növekedése lehetővé tette, hogy akár az Országos Műszaki Könyvtáron, akár a tárcaközpontokon keresztül a folyóiratok tartalomjegyzék-fordítását a szakkönyvtárak megrendeljék. (A könyvtári keretüket nem terheli, a vállalati költségkeret terhére megy.) Ebből a készen kapott tartalomjegyzékből a könyvtárosok kis fantáziával és kevés gépirói munkával kialakíthatják a sajátos követelményeiknek megfelelő rendszert. Mi általános elvként kezdetből fogva követtük azt a módszert, hogy csak a nekünk járó, tehát a helyben megtalálható szakfolyóiratokat tártuk fel. Számunkra ennek volt felhasználási értéke.

Később az igények növekedésével megváltozott eddigi tájékoztatási munkánk célja, iránya és mélysége. A cél ekkor már a felhasználók alaptudásának főleg elméleti szinten történő kiegészítésére irányult, meghatározott témák mélyebbreható irodalmának kutatására és az építészeti témán kívül 3 szakág korszerű, új eredményeinek követésére. Ezt a követelményt a hagyományos módszerrel végzett munka már nem tudta kielégíteni. Az analitikus feltáró módszerek közül az Uniterm típusú tájékoztatás látszott a legmegfelelőbbnek; a mi céljainknak ez felelt meg legjobban, s költségtöbbletet sem eredményezett.

[Az Uniterm szó „elemi fogalmat” jelent. Ezek az elemi fogalmak (vezérszavak vagy deskriptorok) lényegében a dokumentumok tartalom szerinti jellemzői. A visszakeresés eszköze a fogalmakról felfektetett vezérszó karton, melynek fejlécébe írjuk a vezérszót. A rovatos részén 10 oszlop van, 0—9-ig számozva ide a dokumentumok sorszáma kerül, a sorszám utolsó számjegye alapján. A kartonokat a tárgyszavak sorrendjében rendezzük.]

A rendszer alapvető hasznossága, hogy az olvasó a fogalmak bármilyen kombi-rációjával elindulhat, a legkülönbözőbb fogalmi összefüggésekben differenciáltan biztosítja a keresést.]

A gyűjtést a magunk készítette, stencilezett Uniterm lapon végeztük, majd át-gépeztük rotaprint eljárással sokszorosított és kiskönyvári viszonylatban is olcsó Uniterm kartonokra.

Ahhoz, hogy a követelményeknek eleget tehesünk, bővíteni kellett a dokumentumtípusok körét is. Analitikus módszerrel feldolgoztuk a 3 szakág magyar nyelvű kézikönyveinek egy részét, a fordításokat és a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványait.

Uniterm rendszerű tájékoztatási munka elkezdésekor fontos tényező a jövő szem előtt tartása. A 3 dokumentumtípus feldolgozása (kb. 1000 egység) előreláthatóan 1—2 évi munkát igényel. Megtervezésénél tehát figyelniünk kellett arra, hogy azonnal használható legyen, de a közeljövőben át lehessen alakítani a modern megoldású, fénylyukkártya-rendszerű tájékoztatásra. Ezt azzal értük el, hogy a dokumentum-típusok Uniterm sorszámát mereven elhatároltuk.

Két év alatt készült el ez a munka, amely igazolta elgondolásunkat.

Ezek voltak a feltételek ahhoz, hogy 1966-ban kiadhassuk a Szakirodalmi Tájékoztatót. Célunk ezzel a kiadvánnyal az volt, hogy a tervezők asztalára kerüljön és állandó segítője legyen mind a tervezőknek, mind a könyvtárnak. A tervezőt segítette azáltal, hogy saját íróasztala melletti állandó használattal szinte észrevétlenül megtanulta a mindvégig egységes könyvtári rendszert; most már nem általában kért anyagot a témájához, mert az igen rövid, 1—2 szavas annotációk az eligazodáshoz elegendők voltak. A könyvtárt — a bibliográfia adta természetes előnyök mellett — segítette az önkiszolgálás terszerű keresztülvitelében.

A feldolgozás módját illetően a felhasználók javára döntöttünk a könyvtári követelményekkel szemben. A könyveknek csak szerzőjét, címét és azt az oldal-számát adtuk meg, amelyen a téma található. A sok adat a terjedelemben és a szerkesztésben igen sok nehézséget okozott volna.

A kiadvány szerkezeti vázát a már feldolgozott 50 téma adta. A témákon belül egységes sorrendben következtek a dokumentumtípusok: könyv, a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványai, fordítás, magyar és külföldi szakfolyóiratok. A könyveknél a cím, a szakfolyóiratoknál a vonatkozó szám egyszerű aláhúzásával jeleztük a monografikus feldolgozást.

A kiegészítő részek közül külön megemlíjtjük a helységmutatót, amely a visszakeresés munkáját könnyíti meg. Ha például a tatabányai megyei kórház tervpályázatáról keres képalaki dokumentációt a tervező, a kórháztémát a 107—112. oldalon találja. A helységmutatóban viszont Tatabánya két oldalszámmal szerepel, de világos, hogy a 109. oldal a kórháztemakör oldalszámával egybeesik, így csak ezt az egy oldalt kell végignéznie, hogy megtalálja a tatabányai megyei kórház tervpályázatát ismertető folyóiratot.

Ez egyben egy módszer is a sok közül, mely bizonyos szinten elegendő, és alapja a továbbfejlesztésnek.

Összefoglalva: olyan tájékoztatási rendszer kialakítása volt a célunk, amelyben a könyvtári munka hatékonysága a felhasználók igényeivel együtt képes fejlődni.

Az ehhez vezető út lépcsőfokai: a hagyományos módszer mellett az Uniterm rendszerű feltárás, abból a Szakirodalmi Tájékoztató, a kettőből együtt a fénylyukkártya-rendszerű feltárás és ez utóbbi naprakészen tartása.

Ezt a célt, hosszab-rövidebb kitérőkkel, tíz év alatt értük el.

Kemény Miklósné
az Általános Épülettervező Vállalat
műszaki könyvtárának vezetője

Kiváló ifjúsági klub a Táti Községi Könyvtárban

Az elmúlt év decemberében a KISZ és a Népművelési Intézet közösen meghirdetett II. országos „Kiváló ifjúsági klub” pályázatán a „kiváló” címet nyert klubok között van a *táti ifjúsági könyvbarát klub* is.

A klub eredménye több okból is figyelmet érdemel. Elismerést azért, mert az átlagosnál jóval kedvezőtlenebb feltételek között, *falusi klubként* működve sikerült elnyernie e megtisztelő címet. Mint *ifjúsági klub* azt bizonyítja, hogy a fiatalság körében végzett nevelőmunka eredményeit is le lehet mérni. A klub *könyvbarát* jellege mindezekon felül egyik példáját adja a gazdagodó ifjúsági klubmozgalom könyvtár-központú formájának.

A Táti Községi Könyvtár vezetője, *Szabó János* öt évvel ezelőtt 30 könyvszerető fiatallal könyvbarát klubot szervezett. Kezdetben ő volt a „mindenes”. A program-összeállítástól kezdve a részletkérdésekig mindent egyedül csinált. Később, fokozatosan — ahogy megismerte a fiatalok képességeit — adta át előbb a szervezés, majd az irányítás feladatait az arra érett fiataloknak. Ma már önálló klub-

vezetőség irányítja a klub 75 tagját. A könyvtáros lényegében a klubvezetőség tanácsadójaként működik.

A klub tekintélyt szerzett magának programjával, szerveztségével. Először a községben terjedt el jó híre, majd a különböző vetélkedőkön elért sikerek nyomán a járás, később a megye is felfigyelt rá. Öt év nagy idő, különösen a tizen- és az alig húszéves fiatalok életében. Az alapítók közül ma már csak néhányan vesznek részt a klub életében. A klubéletet felváltotta a családi élet, vagy a felősebb munkakör. A kapcsolat azonban nem szakadt meg. Ezt a könyvtár nyújtja számukra.

A Táti Községi Könyvtár ifjúsági klubjában (Koger Tamás felv.)

Az elmúlt öt év bebizonyította, hogy a klub életképes. Kitermelte magából a vezetésre alkalmas fiatalokat, képes volt többször is megújítani a tagságát. Ez bizonyítja, hogy a klub programja vonzó tudott maradni a fiatalok számára.

Felvetődhet a kérdés: mitől „könyvbarát” a táti fiatalok klubja? Hogy a könyvtár a színhelye a klubfoglalkozásoknak, az lehet formáság is. A klubtagság feltétele a könyvtári tagság, de még ez is lehet külsőség. A meghatározó a klub belső élete. A klub programjai a fiatalság érdeklődésének megfelelő széles skálán mozognak, de a *könyv*, végső soron az olvasás mint előzmény vagy akár folytatás mindig jelen van. Ennek köszönhető a klub sikereit a különböző vetélkedőkön is.

Sok szó esik arról, hogy a népművelő személyisége meghatározó tényező. Ennek igazságát bizonyítja az az út, amelyet a táti fiatalok Szakmár János községi könyvtáros irányításával öt év alatt a „Kiváló ifjúsági klub” cím elnyeréséig megtettek.

Koger Tamás

a Tatabányai Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese

Verne emlékkiállítás egy budapesti kerületi könyvtárban

A Szabó Ervin Könyvtár 39. sz. kerületi könyvtárának gyermekrészlegében kiállítást rendeztünk „A technika álmódója” címmel, Jules Verne születésének 140. évfordulója alkalmából.

A kiállítás gerincét képező, 16 nagyméretű táblából álló dokumentumanyagot a Francia Kulturális Intézet kölcsönözte három hét időtartamra. Ezek a táblák bemutatják Verne életének legfontosabb állomásait és azokat az elképzeléseit, amelyeknek nagyrésze már megvalósult, vagy a közeljövőben válik valóra. A képeket magyar nyelvű feliratokkal tettük a gyermekek számára érthetővé.

A kiállításon régi kiadású Verne könyveket is bemutatunk, valamint a Közlekedési Múzeumból kölcsönkapott szemléltető eszközöket (horgony, árbockosár stb. kicsinyített másai), továbbá egyik olvasónknak, Remsey Iván festőművésznek az ifjú és az öreg Vernét ábrázoló és a tenger mélyének életét megelevenítő festményeit. Gyermekolvasóink ügyességéről és élénk képzeletvilágáról az ezüstösen csillogó, parányi „Nautilus”, egy léghajó és egy modern repülőgép modellje tanúskodott.

Bár a kiállítás elsősorban gyermekekhez szólt, mégis az általa nyújtott, illetve a kiállítás összeállítása során szerzett ismereteket mi, könyvtárosok is hasznosítani tudjuk, hiszen Vernéről igen keveset tudunk, annak ellenére, hogy művei állandóan nagy példányszámban jelennek meg.

A kiállításnak sok látogatója volt, gyermekek és felnőttek egyaránt, közülük többen beiratkoztak a könyvtárba. Emelkedett a csoportos könyvtárlátogatások száma is, a tanárok egymásnak ajánlották a kiállítás megtekintését. Verne népszerűsítése tehát könyvtári propagandánkat is segítette.

Oravec Zsuzsa — Orbán Istvánné — Póka Lászlóné
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 39. sz. kerületi könyvtárának munkatársai